

1 Een dorpsvisie

Voorwoord

Voor u ligt de dorpsvisie voor Bennekom, ofwel *Structuurvisie Bennekom* 2030. Een visie die bovenal wil uitdagen en inspireren. Een visie die de bewoners van Bennekom, marktpartijen en maatschappelijke instellingen uitnodigt om gezamenlijk aan een toekomst-perspectief voor het dorp te werken. Als Dorpsraad en wethouder van Ede zijn we trots op het resultaat en wij bieden wij u deze visie met veel enthousiasme aan.

Wethouder Willemien Vreugdenhil en de Dorpsraad Bennekom | April 2017

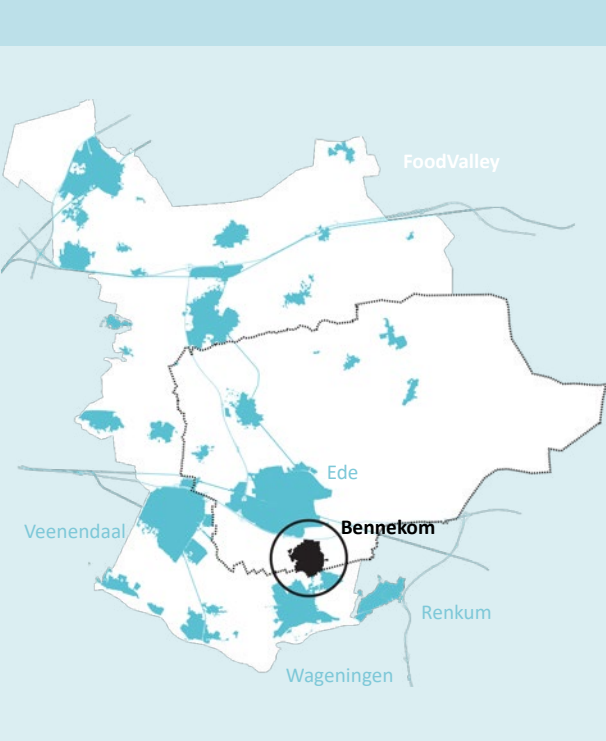
Een visie voor Bennekom

Deze visie geeft allereerst de achtergronden en onderbouwing van ambities en toont vervolgens de koers voor 2030 om tot een toekomstbestendig Bennekom te komen met . De gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het dorp wordt beschreven, met aandacht voor voldoende flexibiliteit die past bij het langere termijnperspectief. De visie gaat over doelstellingen en acties voor de komende 10 tot 15 jaar en anticipeert op de langere termijn. Zij biedt de Bennekommers inhoudelijk ruimte voor ondernemerschap, en burgerinitiatief. De gemeente stelt voorwaarden, biedt ondersteuning en werkt samen.

Deze visie is het resultaat van een samenwerking van de Dorpsraad Bennekom en de gemeente Ede. De gemeenteraad heeft een wezenlijk aandeel gehad in het formuleren van vraagstukken ten aanzien van onder meer de groei ambities, duurzaamheid en verkeersstructuren. In het najaar van 2016 hebben belanghebbenden uit Bennekom en omgeving en zo'n 150 geïnteresseerde bewoners een belangrijke bijdrage geleverd aan de visie bij het in beeld brengen van de belangrijkste opgaven voor het dorp.

Gebiedsgrens en afbakening detailniveau

De structuurvisie schetst een ruimtelijk toekomst-perspectief voor de dorpskern van Bennekom waarin sociale, economische, milieutechnische en ruimtelijke ambities samenkomen. Details kunnen invloed hebben op het grotere geheel en omgekeerd. Daarom zijn in dit document zowel uitspraken op hoofdlijnen (oftewel als details (meer concrete ruimtelijke uitgangspunten) opgenomen.

Deze structuurvisie is opgesteld voor de dorpskern van Bennekom in de gemeente Ede.

Omdat een aantal belangrijke opgaven zich aan de dorpsranden manifesteert wordt een groter gebied in beschouwing genomen. Ambities voor de Veluwe, het Binnenveld en De Kraats zijn opgenomen in het Programma Buitengebied. De twee groengebieden tussen Ede en Bennekom (landschapspark Keeckerland) en Bennekom en Wageningen krijgen in de visie wel extra aandacht. Keeckerland is in samenhang met de visie Ede-Stad uitgewerkt. Het gebied tussen Bennekom en Wageningen is terugohoudend beschreven, maar zal op termijn worden beïnvloed door vraagstukken rond uitbreiding van de Wageningse Universiteit, verbodring van de regionale bereikbaarheid van het zuidelijke deel van Food Valley, de KennisAs en de ecologische verbinding richting

Leeswijzer

Deel 1 geeft de inhoud, totstandkoming, begrenzing en status van dit document. Deel 2 en deel 3 vormen de voedingsbodem van de visie, ofwel het Kennisfundament. Het Kennisfundament vertelt het ruimtelijk verhaal van Bennekom; hoe Bennekom is ontstaan en welke kenmerkende ruimtelijke structuren nog zichtbaar zijn. Daarnaast geeft het de actuele visuele ervaring van Bennekom weer en plaatsen van maatschappelijke betekenis. Vervolgens ligt de focus op de drie van Bennekom - ondergrond, netwerken en gebruik - om de belangrijkste functionele vraagstukken te overzien. Op basis van deze inventarisatie en een aantal voor Bennekom belangrijke trends schetst deel 4 de visie voor Bennekom in drie hoofdt thema's: de buitengewone positie van Bennekom in regionaal verband, Bennekom als sterke kern, en een aangenaam en gezond Bennekom. Deel 5, de uitvoeringsaanpak, beschrijft hoe en op welke termijn de gemeente samen met haar partners en de bewoners van Bennekom de ambities en gewenste ontwikkelingen wil realiseren.

Status

De Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) verplicht de gemeente Ede om deze structuurvisie voor haar grondgebied op te stellen om alle ruimtelijke aspecten van verschillende beleidssterren samen te brengen in één kader voor ontwikkelingen, verdere beleidsuitwerking en bestemmingsplannen. De structuurvisie voor Bennekom staat niet op zichzelf maar gaat, ook met het oog op de nieuwe Omgevingswet (2019), onderdeel uitmaken van een nieuwe visie voor het hele grondgebied van de gemeente Ede, uitgezonderd Ede-Stad. Er wordt toegewerkt naar een gemeenschappelijk Kennisfundament dat als nalslagwerk gebruikt kan worden. De structuurvisie Bennekom is opgesteld op basis van huidige beleidskaders en/of beleidsvoorstellen voor zover die op moment van schrijven bekend zijn. Inhoudelijk is de structuurvisie Bennekom afgestemd met de Stadsvisie Ede-Stad (2017). De inhoud is niet bindend voor anderen dan de gemeente Ede zelf. Vaststelt plaats door de visie vindt plaats door de visie gemeenteraad, op voorstel van het college. Voorafgaand aan de vaststelling wordt een ontwerpversie gepubliceerd, waar belangstellenden een reactie op kunnen geven. Ten aanzien van de vastgestelde structuurvisie is geen bewaar of beroep mogelijk.

2 Culturele identiteit en ruimtelijke structuur

2.1 Dorpsontwikkeling

De ruimtelijke karakteristiek en culturele identiteit van Bennekom geven aanknopingspunten voor toekomstige transformaties. Deze aanknopingspunten zijn ontdekt en op waarde geschat door onderzoek naar de ruimtelijke vorm en opbouw van Bennekom en veranderingen hierin in de tijd. Onderstaand de beschrijving geeft inzicht in de wijze waarop Bennekom en haar omgeving in de tijd is ontstaan.

De vorming van het landschap

Zo'n 200.000 jaar geleden was het gebied rond Bennekom een winderige riviervlakte. Uit die tijd zijn sporen van rond-trekkende rendierjagers aangetroffen in de stuwwallen; oude rivierafzettingen die circa 50.000 jaar later door ijsgletsjers tot de Utrechtse heuvelrug en Veluwehoogten werden opgestuwd. In de 100.000 jaar daarna werd het zand van de vlakten die de smeltende gletsjers achterlieten tegen de heuvels van de oostelijke stuwwal opgeblazen. Zo ontstonden de hoge paraboovormige die bij Bennekom als vingers westelijk de vallei in wijzen tot voorbij De Kraats. Het waren jagers en verzamelaars die zich hier zo'n 10.000 jaar geleden als eersten vestigden, op de overgang van hoog (droog) naar laag (nat). Omstreeks 5.000 v. Chr. kwam de landbouw op. Uit deze periode dateren de eerste gehuchten en de grafheuvels ten oosten van de dorpskern. Rond het begin van onze jaartelling groeide de bevolking snel. Kleine akkers, Celtic fields genaamd, zijn de zichtbare resten uit deze tijd. In de Romeinse tijd concentreerde de bewoning zich meer rond het huidige dorp op de oostrand van de dekzandrugten (bijv. rond de Hof van St. Pieter en Baron van Wassenaerpark). Een belangrijke prehistorische doorgaande noord-zuidroute vanaf de Rijn bij Wageningen via Bennekom naar Meulanderen en Barneveld was de Diedenweg, die oude nederzettingen langs de stuw-waiflank verbond.

Agrarische bewoningsconcentraties

In de Middeleeuwen groeiden op de dekzandruggen ten westen van de kern akkerterreinen en eenmanskampjes aan elkaar tot de uitgestrekte aaneengesloten akkercomplexen zoals we die nu kennen; de engen. Verder de Vallei in was er minder plaats voor landbouw. Hier ontwikkelde zich een kleinschaliger, onregelmatig landschap dat ook wel kampenlandschap wordt genoemd. Vanaf hier werden ook de lager gelegen gebieden westelijk in de vallei ontgonnen: de moerasrige broek- en veengebieden. Tot de 12e eeuw werden er door de feodale heren gesticht met eigen, aanzienlijke engen die tot op de dag van vandaag het beeld bepalen.

Rond 1800 waren er drie bewoningsconcentraties in Bennekom: bij de Halderbrink, de Hoekelumse en de Bennekomse brink; de gemeenschappelijk gebruikte agrarische ruimte waaruit later de Dorpsraad zou ontstaan. De vedriften lagen in oost-westrichting. De verbindingswegen naar Arnhem, Wageningen, Edeveen, Halderbrink en Ede waalerden uit over de omringende akkers. Veel van deze engen zijn inmiddels verdwenen onder de zich uitbreidende bebouwde kom.

Zelfstandige buiten- en boerenplaatsen

Het gebied rond Bennekom lag in het grensgebied tussen het hertogdom Gelre en het bisdom Utrecht. De Gelderse adel bezat uitgestrekte bezittingen in dit gebied. Dit resulteerde in de bouw van kasteel Harselo (1388), buitenplaats Nergena, landgoed Hoekelum en (17e eeuws).

Nadat het dorp in 1818 opging in de gemeente Ede behield het een zekere mate van zelfstandigheid. In die tijd had Bennekom nog een bescheiden dorpskern met een subtiële overgang tussen de (lin)bebouwing van het dorp en het agrarische buitengebied. Door de open structuur van de kern keek men overal het open veld in en vice versa. Dit veranderde vanaf medio 19e eeuw. In het dorp ontstonden karakteristieke gebieden die nu nog als zodanig herkenbaar zijn:

1 Autonoom en statig villadorp

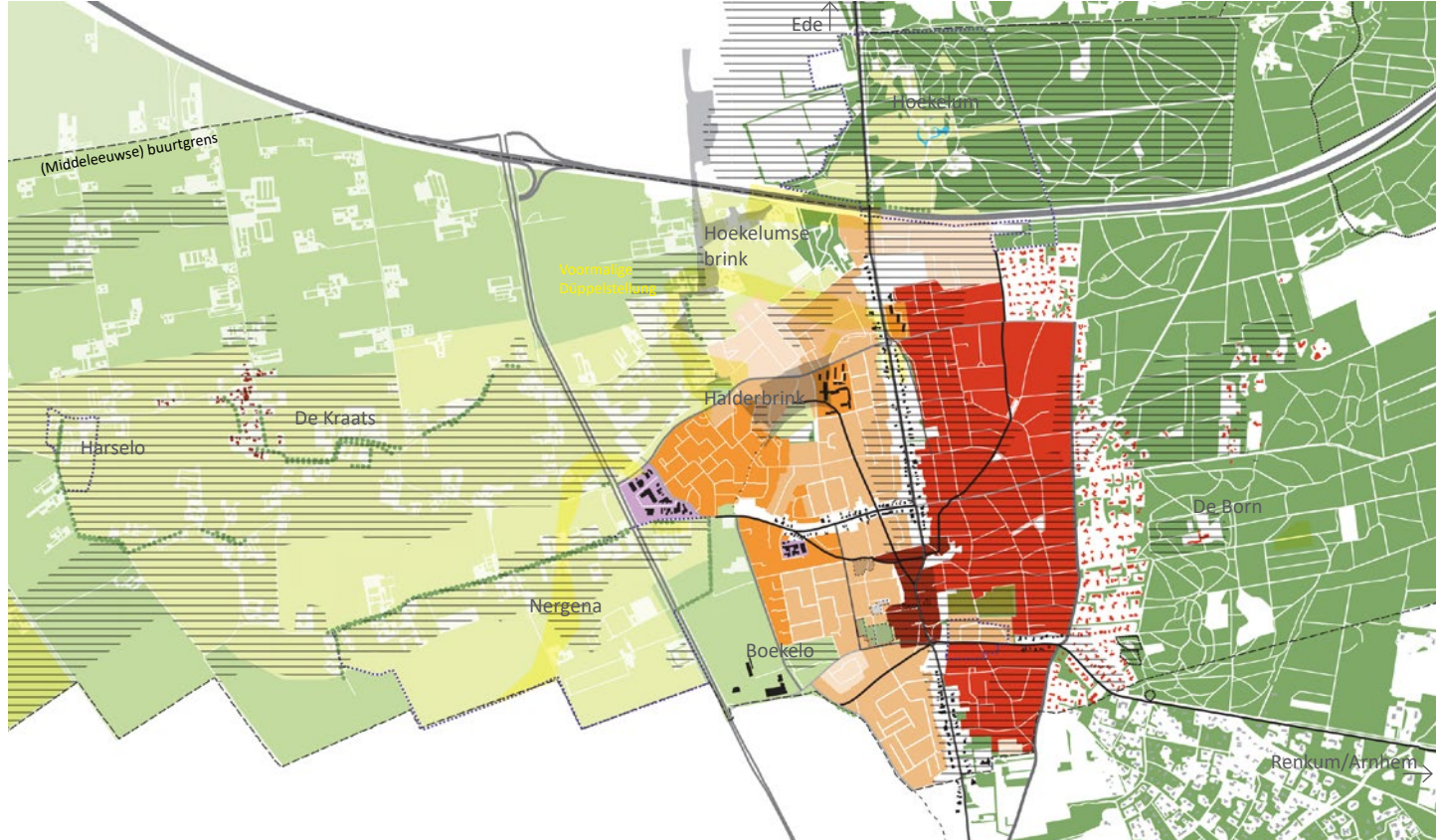
Belangrijk voor de ontwikkeling van Bennekom was de aanleg van de spoorweg tussen Utrecht en Arnhem (in 1845) en de tramlijn tussen Ede en Wageningen (1882-1937). De sterk verbeterde infrastructuur trok welgestelden naar de goedkope grond in Bennekom en omgeving. Ede, Wageningen en Arnhem werden statige landhuizen gebouwd op ruime kavels in het groen. Deze '19e eeuwse villa-corridors' vormen de ruggengraat van het dorp. De vestiging van de Rijkslandbouwschool in Wageningen (1876), de komst van de kazerne (1905) en de ENKA (1922) in Ede vergrootten de toestroom van mensen van buiten de regio naar Bennekom en Wageningen-Hoog.

Het open bebouwingspatroon in de linten verdichtte met een concentratie rond de Dorpsstraat. Vrijstaande, gevarieerde bebouwing op lommerrijke percelen is hier nu nog steeds de norm. Centraal ligt de oude dorpskern, als het ware opgespannen tussen de gereformeerde, de hervormde en de katholieke kerk. Waar de oude uitvalswegen samenkomen is de radiaal in tact gebleven die mede de aantrekkelijkheid van het centrum bepaalt. Het kernwinkelig-bied bestaat overwegend uit gesloten bebouwing, plaatselijk door stegen onderbroken, met een kleinschalig karakter. Het is primair verblijfsgebied dat in één richting toegankelijk is voor gemotoriseerd verkeer en vanaf de randen wordt ontsloten via een ring van parkeerplaatsen. Belangrijke publieke ruimtes zijn het Bart van Eistplantsoen en het Van Slootenplein. Rond dit centrum is halverwege de vorige eeuw een nieuw strategisch aangelegd waarmee onder andere de 'ruit' om het centrum is ontstaan.

2 Informele kolonisatie van de Veluwe

In de negentiende eeuw kwam langzaam de ontginning van de Veluwe naar op gang. Eind 19e eeuw keek men aan de rand van het dorp boven op de stuwtaal tot over de heidevelden op de Veluwe, maar gaandeweg veranderde de oostkant van het dorp in bosgebied. Vanwege haar ligging in de fraaie natuur trok Bennekom begin 20e eeuw veel toeristen. Bennekom telde vooral binnen de bebouwde kom talloze pensions, hotels en theehuizen. Door de gezonde omgeving was Bennekom ook een ideale vestigingsplaats voor herstellings- en rusthuizen, zoals De Born. In het bos zelf intensiverden de woon- en recreatiefuncties.

Tot ver in de jaren zestig ontwikkelde Bennekom zich vooral oostwaarts. De eenzijdige groei richting werd veroorzaakt vanuit enerzijds de voorkeur om aan de hoge, droge en beboste zijde van het dorp te wonen en anderzijds de economische waarde van het agrarisch land aan de lage kant van het dorp. Er was een zekere zonering: villa's en bungalows tegen en in de bosrand en woningen voor de kleine middenstand en arbeiders zo ver mogelijk richting Ede.

Waardenkaart | 1 Historische ruimtelijke structuren

Aanknopingspunten voor ontwikkeling vanuit Bennekoms verleden

Kenmerkend is de informele stedenbouwkundige structuur: bestaande veldwegen werden omgevormd tot woonstraten en binnen dit stelsel werden verbindingswegen aangelegd. Daar waar oud en nieuw samenkwamen waren plantsoentjes voorzien of bijzondere bebouwing. Parken ontbraken omdat partitculiere beplanting en open bebouwing het landelijke karakter voldoende waarborgden. In de loop der tijd is het bebouwingspatroon langs straten verder verdicht en zijn de terreinen tussen de woningen ingevuld met diverse voorzieningen.

3 Gefragmenteerde westelijke uitbreidingen

Door de groei van de werkgelegenheid en de aanleg van de Rijksweg 12 en provinciale weg N781 (Dr. W. Dreeslaan) rond 1955 ontwikkelde het dorp zich verder richting het zuiden en westen. De hoge kosten van de agrarische grond en de enorme bouwopgave leidden tot een grootschalige aanpak. Het uitbreidingsplan West (1964) voorzorg in een structuur van hoofdwegen en woonbuurten in een en afzonderlijke zones voor voorzieningengedusters. Oude landschapspatronen werden uitgewist, doorbroken door de aanleg van de Dreeslaan of als van secundair belang geïntegreerd. Grootschalige wederopbouw beperkte zich tot drie portiekflats langs de Edeseweg en de ruime opzet van Berlichem. In de jaren '70 volgt de wijk Halderbrink, met verkeersluwe woonstraten die de historische verkavelingsstructuur overschrijven. Sinds de jaren '90 is ook in Bennekom thematische stedenbouw populair. Met de recente realisatie van Breukereng en het Baron van Wassenaerpark nadat Bennekom haar noordelijke grens: de snelweg A12. Bennekom kent twee kleinschalige bedrijfslocaties: de bedrijvigheid achter de Molenstraat en bedrijventerrein . Met dit terrein raakt het dorp ook haar westelijke grens: de Dr. W. Dreeslaan.

Waardenkaart | 2 Huidige ruimtelijke beleving

Aanknopingspunten voor ontwikkeling vanuit actuele structuurdragers

2.2 Identiteitsdragers en ruimtelijke beleving

Op basis van de ontstaansgeschiedenis kunnen het dorp en het omringende landschap min of meer beschouwd worden als een ruimtelijk kunstwerk dat door mensenhanden wordt gemaakt. De nadruk ligt op de ruimtelijke vorm van Bennekom als uitdrukking van culturele en sociaaleconomische ontwikkelingen en politieke keuzes uit heden en verleden. Op basis van gemeentelijk beleid (CHW, 2012) en in samenwerking met de Dorpsraad en de Vereniging Oud-Bennekom zijn de bijzondere structuurdragers van de lokale eigenheid achterhaald.

In bovenstaande kaart zijn de permanente, zichtbare en kenmerkende structuren van Bennekom opgetekend die de vorm van het dorp in de tijd laten voortduren, niet alleen fysiek maar ook in het collectieve geheugen. Naast historisch waardevolle plekken, waarvan de ruimtelijke identiteit wordt bepaald door zichtbare sporen uit het verleden, zijn alledaagse plekken die opgemerkt en beleefd worden en een positieve of negatieve maatschappelijke betekenis hebben van belang. Dan kan het gaan om het trotse landgoed Hoekelum, de Dorpsstraat rond het , Kinderdorp, de oude bomen bij de Commanderie of het Bart van Eistplantsoen in bloei. Op basis van tientallen interviews tijdens onder meer de en via het Bennekoms Nieuwsblad is geprobeerd een representatieve weergave te schetsen.

3 Bestaande kwaliteiten en opgaven

Bennekom is als 'systeem' ontrafeld om actuele kansen en problemen te overzien in drie die elk op een andere manier en in een ander tempo aan verandering onderhevig zijn; en . Bestaand gemeentelijk beleid en de belangrijkste lokale doelstellingen van de provincie Gelderland, waterschap Vallei en Veluwe en no-ta's op rijksniveau zijn hierin opgenomen. De meest relevante functionele vraagstukken zijn weergegeven in het kaartbeeld.

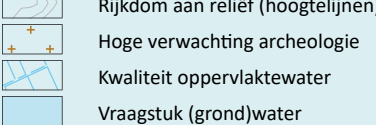
Waardenkaart | 3 Functionele kwaliteiten en vraagstukken

Aanknopingspunten voor ontwikkeling vanuit actuele kansen en problemen

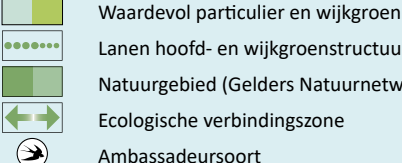
3.1 Ondergrond

Bodem(archief), water en klimaatverandering

Bennekom heeft op de Veluwaflank een bijzondere positie. Door het reliëf is er een grote diversiteit aan aardkundige kwaliteiten en archeologische waarden. Het streven is om dit kapitaal in stand te houden en zo goed mogelijk zichtbaar en beleefbaar te maken door het inspireren en integraal begeleiden van nieuwe ontwikkelingen en duurzaam beheer. Op de hoge stuwwal infiltriert regenwater in de bodem dat vervolgens via de ondergrond naar de lager gelegen vallei stroomt. Naar aanleiding van grondwateroverlast in het verleden zijn in Bennekom-West drainage systemen aangelegd om de grondwaterstand op een acceptabel niveau te houden. Onder meer als gevolg van klimaatverandering - we verwachten meer en intensievere regenbuien - kan vrijwel overal in Bennekom-West een structurele grondwaterschijving tot 0,8m plaatsvinden waardoor de kans op (grond)wateroverlast verder toeneemt. Het waterschap heeft in zijn beleid tot 2021 ten westen van de kern enkele toekomstige knelpunten gesignaleerd. In Bennekom werd regenwater tot 2013 nog voornamelijk afgevoerd via het (gemengde) rioolstelsel. In het oostelijk deel van het dorp is er in de bodem capaciteit voor het vasthouden van regenwater. Een natuurlijke functionerend watersysteem wordt bevoorrd door middel van aflopping, infiltratie via het verminderen van verharding en dergelijke. Dit ontlast het lager gelegen rioolstelsel waardoor (toekomstige) wateroverlast en oppervlaktewatervervulling via riooloverstorten in de vijvers van het dorp kunnen worden voorkomen. Hiermee neemt ook de zuiveringscapaciteit van de RWZ aan de Dreeslaan toe. Meer verharding beperkt tevens hittestress bij warmere zomers. De gemeente heeft een nieuw rioleringsplan en beoordeelt voortdurend de wateropgaven voor feitelijke maatregelen. Bron: Grondwaterschijving en HW-beleid (2007), Cultuurhistorische Waardenkaart (2012), Waterplan Ede (2012), Waterschapsprogramma 2021-2041 (2015), Omgevingsvisie Gelderland (act. 2016) en Rioleringsplan Ede 2018-2022 Verbindend Water (2017)

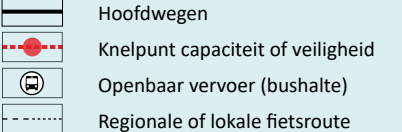
Biodiversiteit en (hoofd)groenstructuren

Biodiversiteit betreft de graad van verscheidenheid aan plant- en diersoorten is voor de mens onmisbaar en een graadmeter voor een gezonde leefomgeving. De gemeente kent een hoge soortenrijkdom en hecht er belang aan deze te behouden en te versterken in samenhang met bijvoorbeeld en duurzaamheid. Door , versnippering van het ecologisch netwerk, aantasting van leefgebieden, bos- en bomenkap en ruimtelijke ontwikkelingen die te weinig rekening houden met flora en fauna staat de biodiversiteit echter onder druk. Voor de toekomst zullen duurzame en groenstructuren moeten worden gecreëerd voor karakteristieke die anders dreigen te verdwijnen. Unieke troeven van Bennekom zijn de bos en de heide en de moeras- en blauwgraslanden van de Bennekommer Meent. Deze natuurgebieden zijn van (inter)nationaal belang door hun bijzondere flora en fauna en beschermd bij de wet onder Natura 2000. Het is zaak verzorging en verdroging van deze gebieden te voorkomen door (ook) rond het dorp de grond- en kwaliteit te bewaken. Door klimaatveranderingen zal de betekenis van het Bennekomse bos voor verkoe-lende recreatie toenemen, terwijl het risico op verdroging van de Veluwanatuur (oncontroleerbaar) natuurbranden oploopt. De hoofdgroenstructuur van Bennekom bestaat uit de groenstructuren langs verbindingswegen en groengebieden zoals sportpark De Eikelhof, het Ericapark, Boekelo, Soetendaal en het kerkhof. Bennekom oost en noord maken ook onderdeel uit van deze structuur omdat de bomen in partculiere tuinen mede het groene beeld bepalen. Bron: (2016), Bomen van Bennekom (2012), Programma Boomvervangning en Groenstructuren Dorpen (2016)

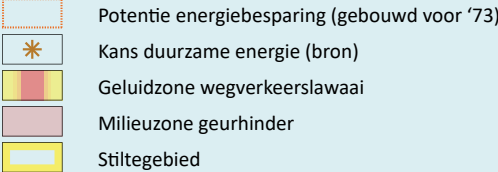
3.2 Netwerken

Bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefklimaat

Het belang van mobiliteit voor bedrijven en particulieren zal de komende decennia alleen maar verder toenemen. Bennekom is door de nabijheid van de snelwegen A12 en A30, NS Station Ede-Wageningen en per bus uitstekend bereikbaar. Dit zal met de realisatie van de Parklaan en snellere busbediening (Valeilijn) op korte termijn nog verder verbeteren. In en rond Bennekom moeten een aantal knelpunten op het gebied van verkeersdoorstroming (op-onthoud voor verkeersregelinstanties en door bevoorrading van winkels), sluiip- en vrachtovereen en veiligheid opgelost te worden. Een verbeterde verkeerscirculatie betekent minder geluidsoverlast en luchtvervuiling en een verhoging van de veiligheidskwaliteit en leefbaarheid in het dorp. Verder ligt er voor de nabije toekomst een vraagstuk rond het verbeteren van de 'snelle fietsroute' tussen Ede en Wageningen. Om inzicht te krijgen in mogelijke parkeeroverlast door recreanten is nader onderzoek in en rond Bennekom gewenst. Bron: Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan Ede (2014), Fietsplan Ede (2016), Inwonersraad (2016), Leefbaarheidsmonitor (2015) en Inventarisatie Dorpsraad Bennekom (2016)

Energie, afval en milieukwaliteit

Ook in Bennekom wordt gewerkt aan de noodzakelijke 'energietransitie': de overgang van fossiele naar . Allereerst wordt ingezet op

Food, gezondheid en duurzaamheid

Bennekomse vraagstukken rond duurzaamheid, gezondheid en 'food' zijn terug te vinden in onderstaande thema's: aanpassing aan klimaatverandering van bodem, natuur en gebouwde omgeving bij het thema ondergrond, duurzame energie, mobiliteit en luchtkwaliteit bij het thema netwerken, en duurzaam ruimtegebruik, innovatieve productie en consumptie en maatschappelijk ondernemen onder het thema gebruik.

4 Koers voor 2030

De bestaande kwaliteiten en vraagstukken vormen de opgaven voor de toekomst waar deze visie - op de andere zijde - een integraal antwoord op formuleert. De koers voor 2030 is samen te vatten in drie hoofdthema's:

- Een buitengewone positie voor Bennekom in de regio
- Bennekom: een sterke kern in balans
- Een aangenaam en gezond Bennekom

Deze thema's zijn uitgewerkt in 20 ambities waar de gemeente Ede en het dorp de komende 10 tot 15 jaar gezamenlijk aan werken. De horizon van 2030 is voor sommige vraagstukken te kort, denk bijvoorbeeld aan de klimaatproblematiek. Ondanks de grotere onzekerheid is daarom hier en daar een doorkijk gegeven naar het langere termijn perspectief, naar 2050.

Strategie	Toelichting	Ambitie(s)	Partners	Grondslag
Onderzoek	Verkeersveiligheids-/doorstromingsonderzoek	3 en 19	Nader te bepalen	GVVP
	Bewonersparticipatie CRK	8	Dorpsraad	Algemene middelen
	Woningbehoefteonderzoek	9 en 10	Derden	IPM
	Samenwerking bedrijven (o.a. gebiedsinrichting)	11	Ondernemersvereniging	Retailvisie
	Onderzoek afkoppeling gasnetwerk	6	Lander, Provincie Gelderland	Programma Duurzaamheid
	Agenderen/onderzoeken mobiliteits transitie	20	Ondernemersvereniging, derden	Pr. Duurzaamheid/ subsidies derden
	(Natuur)begraafplaats	18	Dorpsraad, SME en Bosbeheergroep	Afdeling Beheer/ Pr. Buitengebied Cofinanciering subsidies/derden
	Groenadoptie	15	Bewoners(organisaties)	Revalidering bedrijventerreinen Pr. Duurzaamheid/ Buitengebied
Communicatie	Entreezone Kaardebol opwaarderen	1	Bedrijven Kaardebol	RioleringsPlan
	Buurtaanpak (energiewaarsparring/Zonnecentrales	6	Particulieren en agrariërs	Algemene middel-en/subsidies
	Afkoppeling (particulier) daken	13	Particulieren	GRP/cofinanciering particulieren
	Behoud biodiversiteit inrichting tuinen	14	Particulieren	Programma Buitengebied
	Operatie Steenbreek	14	Particulieren	Reguliere (meer-jaren) begroting
	Zonering bosgebied	17	Dorpsraad, SME, Bosbeheergroep en Staatsbosbeheer	Reguliere (meer-jaren) begroting
(Voorgenomen) beleidsvorming	Beleidsuitwerking verdichting in Edese dorpen	7, 8 en 9	Nader te bepalen	Waterschap Vallei en Veluwe en nader te bepalen
	Beleidsvorming ontwikkeling/beeldkwaliteit	1	Nader te bepalen	RioleringsPlan
	Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022	13	Dorpsraad, WUR, fietsersbond	Via Fietsplan/subsidies derden
Project/ programma	Snelle fietsroute	5	Parenco	Middelen voor uitvoering GVVP
	Warmtenet Ede/Wageningen/Renkum	6	Dorpsraad	Middelen voor uitvoering GVVP
	Herinrichting knelpunten Kierkampweg	3	Dorpsraad	Algemene middelen
	Herinrichting kruispunten Molenstraat	19	Dorpsraad	
	Versterking groenstructuur	16	Nader te bepalen	

© 2017 Gemeente Ede, Cluster Ruimtelijke Ontwikkeling en Grondzaken, Afdeling RO, Postbus 9022, 6710 HK Ede

4.1 Een buitengewone positie

Het is belangrijk dat Bennekom zijn ligging tussen Ede en Wageningen blijft benutten. De ontwikkeling van de KennisAs, de Parklaan en de uitbreiding van de Wageningse campus hebben grote invloed op de verkeersstructuur en de woningmarkt en bieden kansen voor een versterking van de positie aan de Dreeslaan. Daarnaast brengt de groeiende kennis economie een verstedelijkingsdruk met zich mee waar op een verantwoorde manier mee om moet worden gegaan die past bij het dorp. Bennekom wil zich blijven onderscheiden door haar ligging in het groen: de Veluwe, het Binnenveld en de groene wiggan aan noord- en zuidzijde worden gekoesterd.

1 Entreezone Bennekom

Reservering voor een hoogwaardige entree aan de KennisAs

Het gebied rondom de Dr. W. Dreeslaan (N781) is van fundamenteel belang voor Bennekom. Het gebied vormt de dorpsentree, geeft Bennekom haar gezicht en het is de plek waar de dynamiek van de as Ede-Wageningen het dorp aandoot. Om hier ruimtelijke kwaliteit te ontwikkelen is het zaak voor te sorteren op ruimtevragen die onvermijdelijk ontstaan. Parallel aan haar beeldbepalende 19e eeuwse villacorridor, verdient Bennekom een waardige dorpsentree. De entreezone is een reserveringszone waar ruimtelijke ontwikkelingen in samenhang worden gerealiseerd. Dit verhindert dat het gebied versnippert en projectmatig wordt volgebouwd. Het perspectief voor de lange termijn is groen met daarin bebouwing georiënteerd op de Dreeslaan. Dit kan bebouwing zijn als in oude landgoederen (bijv.Groot Nergena) maar evenzogoed een continuering van de Wageningse Campus. Het landschap (groenstructuren en zichtrelaties) is nadrukkelijk beleefbaar en openbaar toegankelijk. In de toekomst groeit het gebied uit naar een hoogwaardige laan en visitekaartje van het dorp met mogelijkheden voor (zie 10) en food- of kennisgerelateerde bedrijven of instellingen die op de brandpunten van de KennisAs (Ede WFC en de WUR) geen plek vinden. Het bestaande bedrijfssterren wordt pas in deze ontwikkeling meegenomen als daar een natuurlijke aanleiding voor is (bijvoorbeeld bij bedrijfsbeëindiging).

3 Bypass west

Optimaliseren verkeersfunctie Kierkamperveg

Met de Parklaan ontstaat op de korte termijn een nieuwe noordelijke verbinding waarmee de bovenlokale autobereikbaarheid van het dorp wordt verbeterd en onder meer de Van Balverenweg van autoverkeer wordt ontlast. Daarnaast investeren de provincie Gelderland en de gemeente Wageningen in de Marsholllaan (N781) en de bereikbaarheid van de stad Wageningen en de universiteitscampus. Deze nieuwe ontwikkelingen maken de Parklaan – Dreeslaan – Kierkamperveg (N782) – Heelsumseweg in de toekomst tot de belangrijkste verkeersader, een soort westelijke randweg van het dorp in de verbinding met Ede, Wageningen en Renkum. Bennekom wil actieve maatregelen om deze randweg op natuurlijke wijze de voorkeursvariant voor gemotoriseerd verkeer te laten zijn om zo de noord-zuid verbindingen in het dorp, als de Edeseweg en Selterskampweg, te ontlasten. De gemeente kiest voor 2030 verder allereerst voor het faciliteren van mobiliteit op de bestaande infrastructuur en zet vooralaarst in op het beïnvloeden van de modal split (vervoersvrijkeuze) ten gunste van de fiets en het openbaar vervoer. Waar nodig zal de bestaande infrastructuur wel geoptimaliseerd worden voor zowel autoverkeer, fietsers als voetgangers. Dit gebeurt door herinrichting van de dorpsentree van de Kierkamperveg – Dreeslaan, de rotonde Kierkamperveg - Bovenweg en de kruising en oversteekbaarheid Heelsumseweg-Selterskampweg. In de rest van het dorp wordt gestreefd naar beperkte, of in elk geval selectieve bereikbaarheid om verkeersoverlast te voorkomen (zie ambitie 19).

4 Keeckerland*

Landschapspark tussen Veluwe en Vallei

Dit landschapspark vormt een groene schakel tussen Bennekom, landgoed Hoekelum, de kern van Ede, de Veluwe en de vallei. De doorkruising van de Parklaan zet de groene functie van het gebied onder druk. Voor de komende decennia staat het behoud van bestaande kleinschalige agrarische, cultuurhistorische en recreatieve kwaliteiten en voorop. De dekzanddruggen, landelijke kamerstructuur van de Breukereng en Havikse Eng en het reliëf van de kampen worden in stand gehouden en waar mogelijk versterkt. Dit gebied en het dorp gaan meer voor elkaar betekenen doordat op bestaande erven functieverandering van agrarische naar maatschappelijke en recreatieve functies mogelijk wordt. Daar waar historische restanten en recreatieve routes samenkomen rondom het kan in de toekomst een pleisterplaats ontstaan. De ecologische betekenis van het gebied wordt verder uitgebouwd door de milieufactoren voor soorten als de vos, staartmees en het bont zandooie te optimaliseren en lichtinval te voorkomen. Hoog opgaande beplanting scheidt de beleefwerelden van de huidige (snell)wegen en de toekomstige Parklaan enerzijds en het kleinschalige landschapspark anderzijds. In de noordwestelijke broekontginningen nabij de A12 is minder afstand ten opzichte van de infrastructuur en kunnen publiek toegankelijke kennisvelden een invulling van het park zijn.

*Het Keeckerland is een naamsvorstel van de Bennekomers voor het toekomstige landschapspark tussen Bennekom en Ede. Het Keeckerland is genoemd naar de Keecksteegh (later) die vroeger ten westen van het landschapspark liep op de plek waar nu de Dreeslaan ligt.

5 Snelle fietsroute Ede-Wageningen

Verbeteren verbindingen langzaam verkeer

Bennekom is aantrekkelijk voor fietsers. Het dorp ligt op een regionale noord-zuidverbinding tussen Ede-Centrum, het station, de Kennis- en universiteitscampus en Wageningen. Dit is één van de drukste fietsverbindingen in de regio en het fietsverkeer neemt in de toekomst toe. De huidige fietsinfrastructuur in Bennekom kan worden verbeterd om deze groei te faciliteren. De gemeente wil fietsgebruik stimuleren en onder andere daarom een snelle fietsroute die Bennekom aandoot. Deze verbinding moet veel doorgaand fietsverkeer faciliteren en direct, snel en veilig zijn. Voor deze route zijn op dit moment diverse varianten in studie. Het uitgangspunt van deze visie is dat de nieuwe route een versterking moet zijn van het fijnmazige noord-zuid systeem van het dorp zoals dat nu bestaat langs de Dreeslaan, Achterstraat, Edeseweg en Selterskampweg. Het fietsverkeer moet naar gebruikssnelheid, herkomst en bestemming beperkt worden maar het is zaak dat de snelfietsroute een goed oversteekbare infrastructuur is waar alle verkeersdeelnemers veilig gebruik van kunnen maken. Haar ruimeclaim is zo beperkt mogelijk en gaat zo min mogelijk ten koste van waardevol groen.

2 Vastleggen van de dorpsranden

Afrounding noordelijke, zuidelijke en oostelijke kongrens

Beeldbepalend blijven de verschillen in de aard en verschijningsvorm van de Bennekomse dorpsranden. De noordelijke dorpsrand wordt de komende jaren met de laatste reeds geplande woningen afgerond. Het westelijk deel van de West-Breukelderwoning is (één van de) laatste openbare openbare wegen in Bennekom en daarmee een bijzondere die vervenwen is met de open agrarische omgeving. Vanuit cultuurhistorisch, ecologisch en ruimtelijk oogpunt is het van belang dat deze weg een markante kongrens blijft. De onverharde erfopgangsweg zal voor de toekomst geen nieuwe functies meer dragen. Enkel ter plaatse van de van Bennekom, het perceel tussen de Edeseweg en het dorpsrandos Doornbos, wordt hierop een uitzondering gemaakt. Ter hoogte van de huidige congreshal is er een ontwikkelingsmogelijkheid, mits deze bijdraagt aan de realisatie van een representatieve entree en een recreatieve, groene verbinding tussen zowel de noord- en zuidzijde van de rijksweg A12 als de oost- en westzijde van de Edeseweg. De overwegende abrupte begrenzing met het agrarisch buitengebied in het westen (zie 1) en aan de zuidzijde van het dorp en de juist geleidelijke overgang van het dorp richting bosgebied worden gekoesterd.

4.2 Een sterke kern in balans

Bennekom heeft een sterke eigen identiteit en een hechte gemeenschap. Bennekommers winkelen, sporten en recreëren graag in en rondom het dorp. Het is belangrijk dat voorzieningen goed blijven functioneren en dat de sterke kern zich de komende decennia verder blijft ontwikkelen. Dit gebeurt niet vanzelf. Bennekom vergrijst, de levensverwachting stijgt, de zorgvraag en kleinere huishoudens nemen toe. Het woningbouwprogramma wordt hierop afgestemd. Meer dan voorheen is de opgave het bestaande dorp te transformeren waarbij ruimtelijke samenhang essentieel is voor de gewenste kwaliteit. Een divers woonaanbod in een gemengde setting draagt bij aan de Bennekom onderscheidt zich door het sterke centrum: compleet en levendig met samenwerkende ondernemers. Dit wordt verder uitgebouwd.

7 Dorpspe karakter

Verstevigen van de ruimtelijke karakteristiek

Vanuit cultuurhistorische, ecologische en ruimtelijke waarden wordt er naar gestreefd de dorpspe bebouwingsstructuur van Bennekom te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit speelt op vier niveaus. Allereerst gaat het om het versterken van de beeldbepalende structuurdragers, het tracé Edeseweg Dorpsstraat-Bovenweg en de op de kaart aangegeven linten, hun profiel en karakteristieke bebouwingspatroon. Ten tweede gaat het om het beschermen van bestaande groene enclaves en restanten van voormalige agrarische percelen binnen de kongrens zoals Boekelo en die zich ongeveer bevinden op de lijn Bovenbuurtweg-Halderbrinkweg-Achterstraat-Wildekamp. Op de derde plaats gaat het om behoud van de structuur van veldwegen en informele woonstraten van het aangegeven gebied in Bennekom-Oost; het hoogopgaande groen (zie ook ambitie 15) dat de aanwezigheid van de bosrand verradt en de hier nog aanwezige plantsoentes, onbebouwde binnenterreinen en open plekken. De allure van de oorspronkelijke bebouwingskarakteristiek - royale villa's op grote kavels - wordt in stand gehouden, verdere verdichting en van de variatie in bebouwing wordt tegengegaan. Het splitsen van grote villa's ter vergroting van de flexibiliteit en woonfunctie is mogelijk mits nieuwe wooneenheden gerealiseerd worden binnen één volume, zonder toevoeging van nieuwe erfbebouwing. Op de vierde plaats is de inzet bij toekomstige transformaties in het hele dorp, licht, lucht en ruimte te behouden (of herstellen). Aan de dorpsranden blijven de nog overgebleven naar het landelijk gebied in stand. Er wordt terughoudend omgegaan met sloop-nieuwbouw op binnenterreinen en nieuwbouw op incidentele percelen die nog als open plekken bewaard zijn gebleven (lees meer bij ambitie 9).

Buurtschap De Kraats

Het Binnenveld

Keeckerland*

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

8 Dorpshart

Versterken ruimtelijke kwaliteit en participatie

Net als op veel plaatsen in Nederland, nemen ook de inwoners van Bennekom het heft in eigen hand: men bouwt zelf actief aan leefbaarheid. De Bennekomse gemeenschap is zeer begaan met de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving en heeft een helder standpunt over wat gewenste en ongewenste ontwikkelingen zouden kunnen zijn. Of het nu architectuur betreft, met horeca gemengde detailhandel of een wenselijke terrasculuur, Bennekom is er aan toe om in toenemende mate betrokken te zijn bij de zorg voor ruimtelijke kwaliteit. De huidige Welstandsnota (2013) biedt ruimte voor dialoog en het stimuleren van lokaal initiatief. Dit biedt kansen om burgers beter te verbinden met het collectieve belang van het beheer van omgevingskwaliteit. De gemeente wil daarom samen met de Dorpsraad de mogelijkheden verkennen van bewonersparticipatie in de welstandsadviesering in samenwerking met het onafhankelijke adviesorgaan van de gemeente, de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Het ligt voor de hand dit te bezien voor de openbare ruimte en gebouwen in de dorpskern en het gebied in Bennekom-Centrum waar een bijzonder welstands-niveau geldt.

Het splitsen van grote villa's ter vergroting van de flexibiliteit en woonfunctie is mogelijk mits nieuwe wooneenheden gerealiseerd worden binnen één volume, zonder toevoeging van nieuwe erfbebouwing. Op de vierde plaats is de inzet bij toekomstige transformaties in het hele dorp, licht, lucht en ruimte te behouden (of herstellen). Aan de dorpsranden blijven de nog overgebleven naar het landelijk gebied in stand. Er wordt terughoudend omgegaan met sloop-nieuwbouw op binnenterreinen en nieuwbouw op incidentele percelen die nog als open plekken bewaard zijn gebleven (lees meer bij ambitie 9).

Buurtschap De Kraats

Het Binnenveld

Keeckerland*

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

11 Recreatief- en boodschappencentrum

Een bedrijvig en bestendige kern

Bennekom heeft een levendig en aantrekkelijk voorzieningencentrum en dat moet ook onder de druk van een grotere van consumenten en digitalisering zo blijven. Een toekomstbestendige detailhandel vraagt om samenwerking tussen ondernemers, eigenaren en de gemeente en een heldere, onderscheidende profilering van het winkelbestand. De mogelijkheden tot gezamenlijke marketing en gebiedsrichting zoals in een worden verkend. Ondernemers in het zorgen hierbij voor professionalisering, meer onderlinge uitwisseling en promotie en investeren samen in een aantrekkelijke en veilige bedrijfsomgeving. 'Smart shopping' en de doorgroei van webwinkels wordt gestimuleerd door het omarmen van digitale technieken ten aanzien van slim ophalen, afhalen, parkeren en distribueren (zie ook ambitie 20).

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

12 (Pre)historisch erfgoed

Herkennen, koesteren en beleven

De cultuurhistorische waarden die zullen worden gekoesterd zijn al beschreven, met als zwaartepunt de aardkundige, cultuurlandschappelijke en archeologische relicten ter plaatse van de dekzanddruggen ten westen en noorden van de dorpskern (zie 4) en op de hoge flank van Bennekom-Oost (zie 7), de bouwhistorische karakteristieken in de kern (zie 7) en landschappelijke structuren in en rond het dorp (zie 2, 4 en 15). Daarnaast verdient ook het bodemarchief aan de oostkant van het dorp (zoals de grafheuvels en Celtic fields) bescherming. De nadruk in het natuurgebied blijft liggen op zorgvuldig behoud en beheer van de typisch Veluwe cultuur- en natuurwaarden. De kwaliteit en balans tussen beiden zal worden verbeterd. Het benutten en (recreatief) beleefbaar maken van dit kapitaal is belangrijk aandachtspunt.

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

4.3 Aangenaam en gezond

Bennekom moet een aangenaam dorp blijven om in te wonen, te werken en te recreëren. De opgave voor de toekomst is het versterken van de leefomgeving: door de recreatieve mogelijkheden en verkeersveiligheid te verbeteren en biodiversiteit en duurzaamheid te bevorderen. Gezamenlijk wordt gewerkt aan een klimaatbestendig Bennekom. Naast de gemeente heeft met name de Bennekommer zelf hier een belangrijke rol in. Inwoners werken mee aan op het gebied van biodiversiteit, water en vergroening (oftewel het tegengaan van versterking).

13 Klimaatadaptatie

Na oost ook een robuuster watersysteem in west

Voor de toekomst wordt het afwatersysteem van Bennekom natuurlijker ingericht door regenwater zoveel mogelijk te weren uit het riool en vast te houden in de bodem. Waar dit niet kan wordt gezocht naar locaties om regenwater tijdelijk te bergen en pas in laatste instantie is afvoer aan de orde. In Bennekom-West wil de gemeente voor 2030 naar een gescheiden rioleringsstelsel. Vanuit het riool worden beperkt ter verbetering van de (lokale) oppervlaktewaterkwaliteit. Particulieren in Bennekom-Oost dragen verder bij aan de regenwaterbuffer in de bodem door mee te doen met het afkoppelen van de daken van het riool. Bewoners zullen zoveel mogelijk de versterking van tuinen tegengaan (zie ambitie 15). Bij (her)inrichting wordt oppervlaktewater evenals de groenstructuren (zie 16) benut om een bijdrage te leveren aan het tegengaan van wateroverlast, watertekorten en hittestress.

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg

Gemeentegrens

Landgoed Hoekelum

De Hulleberg